

Thema

VRIJE TIJD
EN RECREATIE

VERBINDING

Vrijtijdsbesteding ondersteunt de kinderen bij hun problematiek

2 Interview met Marcel Engelman

Ik vind het leuk om anderen uit te dagen

3 In gesprek met Olga Verduijn

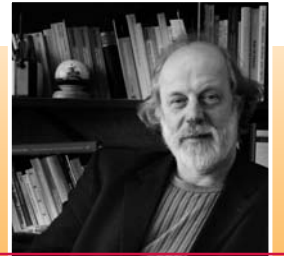
Themamiddag Goede Zorg in Christophorus

3 Bericht

Urtica De Vijfsprong krijgt HKZ-certificaat

4 Persbericht

Marktwerving in de zorg heeft een corrupterend effect

5 Oratie Hans Reinders

Vrije tijd? Gedwongen nietsdoen of zinvol bezig zijn?

Over de toegankelijkheid van vrijetijdsbesteding in de zorg

Door Katharina Schulze en Alexandra Buijsman

Vrije tijd is alle tijd die je vrij te besteden hebt, buiten de dagelijkse routines om (eten, school of werk). Het gaat daarbij om inspanning, ontspanning en plezier.

Zinvolle vrijetijdsbesteding draagt bij aan een realistischer zelfbeeld en vertrouwen in het eigen kunnen. En bij gezamenlijke activiteiten leer je waarden en normen, omgaan met verschillen en rekening houden met elkaar. Het stimuleert bovendien het inlevingsvermogen en de artistieke vaardigheden. Deze kwaliteiten zijn belangrijk voor menselijke ontwikkeling en ontplooiing.

Het is dus heel belangrijk voor mensen met een handicap dat zij vrienden en kennissen kunnen bezoeken en kunnen deelnemen aan recreatie, sport, hobby's en cultuur.

Nu is dat mooi gezegd, maar in de praktijk blijken mensen met een handicap minder actief in de vrije tijd dan anderen. Uit onderzoek blijkt dat zij daar zelf ontevreden over zijn. Ze missen contact met mensen van eigen leeftijd en niveau of hebben hierbij begeleiding nodig. Hun deelname aan algemene voorzieningen is onvoldoende, ook, omdat zij zich bekeken voelen en gemeden worden. Daarom is het belangrijk dat er ook voor hen iets geregeld wordt. Die mogelijkheden blijken er te zijn.

Problemen bij vrijetijdsbesteding in de zorg

Ouders en verwanten van cliënten klagen steeds vaker over de bezuinigingen en verschraving in de zorg. Bijna 85% van de mensen antwoordt dat de zorg sinds 1 januari 2004 slechter is geworden. Daarbij worden genoemd: veel personeelwisselingen, personeelsbezuiniging in weekends en vakanties en dat het personeel veel achter de computer zit voor zorgplannen, protocollen en financiën. Van de afzonderlijke domeinen springt de vrijetijdsbesteding er duidelijk uit. De meeste cliënten worden 's avonds en in het weekend 'gedwongen' niets te doen of voor de televisie of cd-speler neergezet, aldus Carla Vlaskamp in een onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van mensen met ernstige beperkingen. De meeste programma's begrijpen ze niet. De "lege uren" leiden tot verveling, leegloop en uiteindelijk zelfs tot probleemgedrag. Onvoldoende begeleiding bij de vrije tijd leidt tot vereenzaming, speciaal bij mensen in kleine woonvoorzieningen.

Daarom zouden we moeten pleiten voor het weer opnieuw integreren van de vrije tijd in de zorg als onderdeel van de behandeling of ondersteuning. Vroeger behoorde vrije tijd tot de AWBZ; met de huidige functiegerichte bekostiging niet meer. Vrijtijdsbesteding en vakanties worden door veel instellingen als eerste 'geofferd' als er kosten moeten worden bespaard¹.

Mobiliteit voor vrije tijd

Uit onderzoek van het Kenniscentrum voor Revalidatie en Handicap blijkt dat een zinvolle vrijetijdsbesteding een wezenlijk onderdeel is van de kwaliteit van leven van mensen met een handicap. Maar behandelaars realiseren zich dit (nog altijd) onvoldoende. Een verrassende uitkomst van het onderzoek is dat de grootste knelpunten vaak niet in de (on)toegankelijkheid van het aanbod liggen, maar in het ontbreken van vaardigheden, het niet erkennen van de eigen (on)mogelijkheden of het ontbreken van ondersteuning bij het plannen of uitvoeren. In een pilot zal het ketenmodel "Recreatie en vrije tijd" vertaald worden naar een volwaardig instrument waarmee cliënten, ondersteund door zorgverleners, wensen en knelpunten t.a.v. de vrijetijdsbesteding kunnen benoemen en gezamenlijk tot een plan van aanpak kunnen komen. (meer lezen? <http://www.irv.nl/irv/index.asp>)

Vrijwilligers draaien vrijetijdsbesteding

Na enig Googelen blijkt er in heel Nederland georganiseerde mantelzorg te bestaan en vele organisaties met een aangepast aanbod voor vrijetijdsbesteding, compleet met aangepaste vakanties of sport op maat. Ook tuinieren en musiceren behoren tot de mogelijkheden. Muziekinstrumenten kunnen zelfs worden aangepast. Daarbij worden fondsen aangesproken dit mogelijk te maken. Daarbij valt bijzonder op dat het zonder vrijwilligers niet lijkt te kunnen. Zij verzinnen activiteiten, regelen praktische zaken en zijn meestal wekelijks bij de activiteit aanwezig om de deelnemers te begeleiden. De directheid, het enthousiasme, de openheid en dankbaarheid van cliënten is voor velen motief het jarenlang vol te houden.

Veel landelijke instellingen werken met honderden vrijwilligers bij de invulling van vrije tijd van begeleid of zelfstandig wonende cliënten. Zij verzorgen computercursussen, discoavonden, zwemlessen, wandelclubs en dergelijke. En ook in de antroposofische zorginstellingen komen steeds meer vrijwilligers in deze activiteiten bijstaan. Zij hebben van oorsprong af veel aandacht voor het samen verzorgen van het dag-, week- en jaarritme. Dit zijn echter over het algemeen gezamenlijke activiteiten, waarbij je je soms kunt afvragen of ieder daaraan wil meedoen of zich vrijwillig betrokken voelt. Gelukkig komt er voor individuele vrije tijdswensen steeds meer aandacht en worden daarvoor eigen vormen gevonden. Enkele voorbeelden.

Katharina Schulze: een bewoner heeft mij omgetoverd tot wondervogel

Vrijtijdsbesteding op OlmenEs (sociaaltherapeutische voorziening voor 99 volwassenen)

Na het werk is er vrije tijd. En ook dan speelt het sociale aspect een belangrijke rol. Cliënten kunnen in de huiselijke sfeer een hobby uitoefenen, muziek maken, kokkerellen, of werken in de tuin bij het woonhuis. En voor figuurzagen, handwerken en andere activiteiten kunnen ze terecht in de speciale hobbyruimte. Inmiddels is het dorpscafé, de Thuja, geopend. Cliënten kunnen daar enkele avonden per week terecht om gebruik te maken van een drietal computers voor het nodige e-mail en internet verkeer. Maar ook staat er een televisie, kun je er de krant lezen of een spelletje doen. En bovenal is het er gezellig! Dat het café voldoet aan een behoefte drukt zich uit in de grote belangstelling

7e Bewonersconferentie in Bredablick
Op de website van het HPV vind je bij 'Activiteiten van en voor zorgvragers' de aankondiging van de 7e Bewonersconferentie in juni 2006. Deze heeft als thema 'Verbinding maken' en vrije tijd is één van de werkhema's. www.heilpedagogie.nl

die er voor is: per avond weten gemiddeld zo'n twintigtal cliënten hun weg naar het café te vinden wat door een flinke groep vrijwilligers draaiende wordt gehouden. In de avonden zijn er door de week activiteiten waar cliënten naar wens aan deel kunnen nemen. Dat kan zijn paardrijden, zwemmen, gymnastiek, zingen of toneelspelen. Per week heeft bijna iedereen één of twee activiteiten. Regelmatig bezoeken de cliënten van OlmenEs culturele evenementen buiten de eigen dorpsge-

Lees verder op pagina 4:

“Kinderen moeten kunnen spelen”

Een creatief mens over kinderen, het spel en de knikkers

‘Mijn vak is samen met de cliënt zijn doel te behalen’

Door Maartje van Huissteden

Aan de rand van het stadspark, langs het Merwedekanaal in Utrecht, tref ik Marcel Engelman met zijn zoontje Finn. Als ik binnengelaten word in hun woonboot verbaas ik me over de ruimte die dit drijvende huis biedt. “Ja, mijn vriendin heeft haar bedrijf aan huis en met een tweede kind op komst dreigden we uit ons jasje te groeien. We zijn nog volop aan het verbouwen.”

Marcel Engelman(35) bekleedt sinds medio mei 2005 de functie van Coördinator Vrijtijdsactiviteiten bij Zonnehuizen Veldheim Stenia in Zeist.

Hoe komt het dat uitgerekend Marcel Engelman voor deze vacature werd uitgekozen?

Tja, de exacte motivatie van de organisatie ken ik natuurlijk niet, maar toen ik hoorde van deze functie wist ik dat dit precies was wat ik wilde. Vijf jaar geleden had ik al eens geroepen dat ik vond dat er veel te weinig werd gedaan met het organiseren van activiteiten voor de kinderen van Zonnehuizen Veldheim Stenia. Er zijn veel kinderen die niet in het weekend en in de vakanties naar familie kunnen, zeker niet elk weekend en elke vakantie. Het was en is nog steeds deels afhankelijk van wat de groepsleiding aanbiedt. Voor groepsleiding is het soms lastig om over de eigen groeps grens heen te kijken en kinderen met elkaar in contact te brengen die niet vanzelfsprekend contact met elkaar maken. Bovendien zijn begeleiders vaak gericht op het bieden van bescherming, waardoor kinderen minder de ruimte krijgen zelf uit onderlinge conflicten of frustraties te komen.

In het spel kunnen kinderen dingen zelf ervaren, zelf doen en vertrouwen opbouwen door bijvoorbeeld eens een doelpunt te scoren. Ik denk dat, als kinderen het aankunnen, je ze deze ruimte moet geven.

Voordat ik in aanraking kwam met het groepswork op Zonnehuizen werkte ik in de grafische vormgeving. Verder kluste ik af en toe bij een evenementenbureau van vrienden waar ik meehielp met het organiseren van bedrijfsfeesten, incentives en festivals. Ook heb ik een aantal jaar als buitensportinstructeur gewerkt in Frankrijk. Al deze opgedane ervaring is in deze functie heel erg handig.

Hoe ziet je werk er eigenlijk uit?

Ik werk drie dagen in de week op de locatie Veldheim en organiseer en coördineer de vrijetijdscubjes op de woensdagmiddagen, activiteiten in vakanties of ter gelegenheid van jaarfeesten, losse spelletjesdagen of bijvoorbeeld een open podium.

Momenteel heb ik vier vrijetijdscubjes draaien, waar zo'n dertig kinderen aan mee doen. Dat is een dansclub, een tafeltennisclub, een theaterclub en een djembégroep. De vraag is veel groter. Kinderen worden meer en meer enthousiast, maar het is lastig voldoende mensen te vinden die de groepen kunnen en willen begeleiden. Kinderen lijken het in deze tijd steeds moeilijker te vinden zichzelf te vermaken. De maatschappelijke tendens is dat kinderen steeds meer aan zichzelf worden overgelaten. Ouders hebben minder tijd. Achter TV, computer of gameboy strompen kinderen af. Ze missen de sociale contacten die ontstaan bij het deelnemen aan buitenspellen zoals tikkertje, ravotten of hutten bouwen. Ik geef toe dat het best gemakkelijk is om, als je even geen tijd hebt, je kind voor een DVD-tje te zetten, maar eigenlijk doe je daarmee je kind te kort. Daarom wil ik de kinderen met allerlei soorten van vrijetijdscubjes in aanraking laten komen. Ik wil ze uitnodigen naar buiten te komen, mee te doen, activiteiten met elkaar te ondernemen, zelf dingen te ervaren. Ook al bereik ik nog lang niet zoveel kinderen als ik wel zou willen. Voor het organiseren van de activiteiten werk ik nauw samen met de mensen van de jaarfeestengroep, de coördinator vrijwilligerswerk en met sponsorwerving. En natuurlijk ben ik regelmatig in contact met de groepsleiders, zonder hen is het een stuk lastiger. Het is zeker een netwerkfunctie, waarbij je er achter

probeert te komen wat de mensen om je heen in huis hebben. Ik heb me zeker niet het alleenrecht op het verzinnen van leuke dingen toegeëigend en ben reuze blij met ideeën van andere mensen.

Marcel Engelman en zijn zoontje Finn (eigen foto)

Hoe ga je om met de beperkingen die de kinderen hebben?

Door het groepswork wat ik hiervoor gedurende vijf jaar in de functie van psychologisch pedagogisch hulpverlener heb gedaan ben ik daar aardig vertrouwd mee geraakt. Wat me vooral opvalt is dat bij veel kinderen het zelfvertrouwen ontbreekt. Ze hebben vaak een heel laag zelfbeeld en geven het gauw op. Daarom probeer ik altijd de activiteiten zo laagdrempelig mogelijk op te zetten. Maar ook daar ga ik af en toe nog wel eens de mist in. Ik herinner me dat ik een keer een badmintonmiddag had opgezet. Er waren twee kinderen van ongeveer 11 jaar bij wie de motoriek voor het hanteren van het racket ontbrak. Het lukte hen eenvoudigweg niet om de shuttle te raken, waardoor ze hevig gefrustreerd raakten. Die activiteit had ik te hoog ingezet. Ik heb die situatie opgelost door met hen leuke acrobatiek oefeningen te doen, waaronder diabolo. Ik kan me richten op die kinderen die wat extra hulp nodig hebben doordat de groepsleiding de anderen in het oog houdt. Die kunnen voor een groot deel hun eigen gang gaan. Soms werkt het voor een kind bijvoorbeeld ook goed, als het met een activiteit niet mee kan komen, om deze mee te laten helpen met opbouwen. Daarmee krijgt het kind toch het gevoel een bijdrage te leveren en groeit zijn of haar gevoel van eigenwaarde.

Eén van de activiteiten die een geweldig succes was en waar nog regelmatig naar gevraagd wordt is het snoepdarten. Ik had een groot houten bord gemaakt met plaatjes erop van snoepgoed. Iedereen mocht met drie pijlen gooien en je kreeg dat wat op het geraakte plaatje stond. Toen bleek dat de kinderen wel heel erg op het snoepgoed gericht waren heb ik er plaatjes van fruit tussen geplakt. Die waren aanzienlijk groter en gemakkelijker te raken. Natuurlijk gingen ze nog wel voor de dropsleutels, maar het werd vaak een sinaasappel of een appel.

Is er een budget voor de dingen die je organiseert?

Dat is inderdaad een heikel punt. Ik heb onlangs een begroting ingediend, waarin ook de uren van de begeleiders zijn opgenomen en heb nog geen antwoord ontvangen. Ik hoop dat gezien wordt dat het zijn vruchten afwerpt om vrijetijdsactiviteiten aan te bieden. Dat het bijdraagt in de behandeling. Aan het enthousiasme van de kinderen zal het niet liggen. Er is steeds meer vraag naar deelname aan de woensdagmiddagactiviteiten. Die is gegroeid van in het begin 40 inschrijvingen naar 120 nu. De groepsleiding die een activiteit of vrijetijdscubje begeleidt krijgt nu de uren uitbetaald als overuren. Voor een groot aantal is het echter niet haalbaar om naast hun bestaande baan ook nog eens extra uren te draaien. Zij zouden graag hun tijd gecompenseerd zien in vrije tijd. Het aantrekken van externe begeleiders is ook een optie. Dan moet je je wel afvragen welke eisen je stelt aan deze externe mensen. Ik vind dat ze zeker kennis zouden moeten hebben van de doelgroep en ook de beschikking moeten hebben over enige pedagogische vaardigheden. Nu is het zo dat de overuren van de ene begeleider duurder zijn dan de ander, door de functie die ze normaliter bekleden. Dat is niet altijd rechtvaardig als het gaat om het begeleiden van een vrijetijdscubje als ze dezelfde werkzaamheden uitvoeren. Als je mensen minder zou gaan betalen krijgt het een beetje "liefdewerk-oud papier" effect en denk ik dat het demotiverend werkt. Overigens vind ik dat het werk van een activiteitenbegeleider onderschat wordt, zeker omdat deze naast het geven van de activiteiten vaak ook nog de kinderen ondersteunt bij hun problematiek.

Voor het spel materiaal heb ik veel aan mijn contact met de afdeling sponsorwerving.

Lees verder op pagina 4:

COLUMN

DE UITWERKING VAN HET KWAAD

De naderende paasdagen vragen ons bewustzijn voor de gebeurtenis in de geschiedenis van de mensheid, die met het paasfeest herdacht wordt. Deze gebeurtenis kan vanuit verschillende gezichtspunten worden beschouwd. Wat kunnen we hieraan leren?

Jezus zit met zijn twaalf volgelingen aan het avondmaal op de avond voordat de viering van het Pascha, de herdenking van de uittocht uit Egypte, zal plaatsvinden. Hij zegt dat een van zijn volgelingen hem zal verraden en toont de discipel Johannes wie dat zal zijn. Vervolgens spoort hij diegene (Judas) aan om snel te doen wat hij moet doen en Judas verdwijnt.

Na dit avondmaal begeeft de groep zich naar een tuin (de hof van Getsémané), waar Judas met een soort Romeinse politiemacht verschijnt en aanwijst wie Jezus is. Deze wordt vervolgens gearresteerd. De Romeinen zochten Jezus omdat ze meenden dat hij het volk tegen hen in opstand zou brengen.

De hierop volgende veroordeling tot de kruisdood, terechtstelling, graflegging (heel ongebruikelijk) en opstanding, vormen de kern van het Christendom.

In de geschiedenis van het Christendom is Judas, immers de verrader van Jezus, als de verpersoonlijking van het kwaad afge-

schilderd. Sterker nog: de Joden, die de terechtstelling van Jezus niet tegenhielden, werden eveneens als het kwaad afgeschilderd. We kennen de gevolgen....

De Vlaamse Iranologe en Manicheïsme-kenner¹ Christine Gruwez beschrijft het proces vanaf arrestatie tot en met de kruisdood als de inwijding van Christus tot mens.² 'Gods zoon heeft de menselijke natuur in alles wat ze omvat tot de zijne gemaakt. Een actief en bewust gebeuren, tot het uiterste volgehouden. Vanaf nu en voor alle komende tijden kan de menselijke natuur worden doordrongen met de kiem van het goddelijk-eeuwige.' Ze schrijft dat de evangelist Johannes het door Jezus gesproken woord aan het kruis: 'Het is volbracht' beschrijft in een werkwoordsvorm 'die duidt op een handeling die door eigen toedoen is voltooid' ('Tetelestai', 'Telos' betekent doel en 'teletè' betekent inwijding in de mysteriën). Jezus heeft deze inwijding aan zichzelf voltrokken.

In haar boek 'Tijdgenoten onderweg'³, maakt Christine Gruwez een onderscheid tussen de wezensgestalte van het kwaad en de uitwerking ervan. De wezensgestalte van het kwaad houdt in: afzondering, de mogelijkheid je terug te trekken uit een samenhang. Ze zegt erbij, dat het tevens de deuren opent 'voor het principe van de ontwikkeling: het ik, dat tot vrijheid in staat is'.

Was de daad van Judas een uitwerking van het kwaad? Het beschreven paasverhaal kent op zijn minst twee niveaus. Op het sociale niveau van de groep die aan het avondmaal aanzat, zonderde hij zich af en deed iets, verraad, dat niet hiermee in samenhang stond. Dat zou dus als kwaad gezien kunnen worden. Op het kosmische niveau echter, stond Judas met deze daad in samenhang met deze inwijding en maakt hij, door zijn verraad, de kruisdood mogelijk. Zonder dit verraad was de inwijding niet voltrokken en was het Christendom van zijn essentie beroofd.

We worden in deze tijd overgoten met oordelen over uitwerkingen van het kwaad. De gevolgen van dit soort oordelen kunnen desastreus zijn, zoals de geschiedenis van het Christendom laat zien. Kunnen we onze blik op zaken die oppervlakkig beschouwd een uitwerking van het kwaad lijken, zodanig verruimen dat we kunnen onderscheiden wat het ontwikkelingskarakter ervan is, dat ons tot vrijheid in staat stelt?

Bernard Heldt

¹ Manicheïsme: een in de derde eeuw in Perzië ontstane stroming in het Christendom

² In: 'de 7 woorden', uitgave van de Iona Stichting, Amsterdam 2006

³ Uitgave Rudolf Steineracademie VZW, Antwerpen 2006

INSTELLINGSNIEUWS

Scorlewald viert haar 40 jarig bestaan

Door Maartje van Huissteden

Het gonst van de bedrijvigheid op Scorlewald.

De voorbereidingen voor de feestweek van 29 september tot 6 oktober zijn al in volle gang. Er wordt door nieuwe medewerkers in oude archieven gesnuffeld, speciale groepjes worden gevormd en vergaderingen belegd.

Ook in de woongroep waar ik werk is iets gaande. Achter een gesloten deur hoor ik iemand luid een tekst uitspreken. Als ik binnenkom, na geklopt te hebben, zie ik nog net hoe vellen papier onder een kussen weggemoffeld worden. Nee, ik vraag niets.

Op mijn bureau ligt de muziek van het doornlied van Herzeleide. Of ik het wil bekijken. Het is de muziek van het Parcivalspel dat in de begintijd van Scorlewald werd uitgevoerd door bewoners en medewerkers. Het Parcivalverhaal is sinds die tijd een belangrijke leidraad voor Scorlewald. Dat is direct te zien aan de naamgeving van de gebouwen op het terrein en in de ramen in de Halde, de zaal van Scorlewald. Maar ook innerlijk is het Parcivalverhaal ons tot inspiratie. Parcival begint onbevangen en naïef aan zijn tocht. Zijn weg vervolgend maakt de twijfel zich van hem meester waardoor hij los raakt van de geestelijke wereld. Door innerlijke strijd en moed brengt hij, maar nu bewust, de verbinding met de geestelijke wereld weer tot stand en wordt daarmee Heer van de Graalsburcht. Parcival is gedurende dit kroonjaar het thema op vele terreinen, in de diverse overlegorganen, ter verdieping van de medewerkers en uiteraard weer op het toneel.

In de feestweek zal het Parcivaltoneelstuk worden opgevoerd.

Om voor ieder ruimte te scheppen worden de gasten op verschillende dagen uitgenodigd:

Vrijdag 29 september	collega bestuurders, directies, inspectie, VWS enz.
Zaterdag 30 september	ouders, verwanten en vrienden
Woensdag 4 oktober	bewoners uit zusterinstellingen en inwoners van Schoorl
Vrijdag 6 oktober	intern feest met reünie voor oud-bewoners en oud-medewerkers

We verheugen ons op de komst van allen die zich bij Scorlewald betrokken voelen. Eind mei kunnen onze gasten een vooraankondiging van de officiële uitnodiging verwachten.

THEMAMIDDAG

Themamiddag Goede Zorg in Christophorus

Het Heilpedagogisch Verbond organiseert op vrijdagmiddag 9 juni vanaf 13.15 tot 17.00 een themamiddag over het onderwerp Goede Zorg.

Doelstelling: reflectie op en uitdiepen van in het onlangs verschenen boek 'Goede Zorg' voorkomende thema's tot consequenties voor praktisch handelen. Doelgroep: medewerkers in de heilpedagogie en sociaaltherapie. Ouders en belangstellenden zijn welkom. Werkwijze: schrijvers van onderdelen van Goede Zorg zullen worden geïnterviewd. Er zal in thematische werkgroepen worden gewerkt. Daarna zal er een plenaire discussie zijn en een inhoudelijke afsluiting.

Er zijn aan deze themamiddag geen kosten verbonden.

De instellingen krijgen begin april affiches en aanmeldingsformulieren toegezonden.

EN VERDER

Vergaderen op een unieke plek

Goed nieuws voor alle vergadertijgers, vergadermijders en trainers: de Dorpshoeve is geopend! Midden in het groene hart van de provincie Utrecht, grenzend aan de uitgestrekte bossen van de Lage Vuursche, uw eigen unieke plek.

Op deze historische boerderij, waar klasse en eenvoud hand in hand gaan, traint en vergadert het beter. Weg uit uw dagelijkse omgeving, midden in de natuur, alle comfort binnen handbereik en heerlijk eten en drinken.

De stijlvol gerenoveerde opstallen spreken elk voor zich van het goede leven. De Jachthut met houtkachel, openslaande deuren en terras met grensverleggend uitzicht biedt plaats aan zestien mensen, maar is ook met zijn vieren heel comfortabel. Bij de Stallen lonkt het overdekte loungeterras met oude tegelkachel, op de Deel brandt een vuur waar u nooit meer bij weg wilt.

Het buitenleven proeft u ook. Of u nu met een picknickmand de wei in loopt of toch liever een uitgebreid diner op de Deel of het overdekte

terras geniet: de ingrediënten zijn eerlijk, het eten is heerlijk!

Het standaard arrangement bestaat uit een flip-over, projectiescherm, onbeperkt koffie en thee, ijswater en zoete en zoute lekkernijen.

Alle verdere benodigdheden, zoals fax-, kopieer-, audio- en videofaciliteiten kunnen in overleg worden geplaatst.

Speciale wensen? Wij denken graag met u mee! Meer informatie en foto's op de website: www.dorpshoeve.nl, De Dorpshoeve,

Dorpsweg 147, 3738 CC Maartensdijk, telefoon (06) 53 54 94 21, info@dorpshoeve.nl

Medische sectie

'Op zoek naar de onderzoeker in jezelf'

Door Truida de Raaf, coördinator voorbereidingsgroep

Voor de tweede keer organiseert de Medische Sectie een bijeenkomst met de titel 'Op zoek naar de onderzoeker in jezelf'. De ervaringen van de vorige bijeenkomst zijn bemoedigend. Er waren ongeveer 25 mensen aanwezig uit verschillende disciplines van de gezondheidszorg. Enkelen waren al bezig aan een onderzoekstraject, anderen waren nog op zoek naar de vraagstelling en de methodiek. Wat kun je verwachten op 30 mei? Een verhaal van Jaap van de Weg. Hij zal ons vertellen over zijn onderzoeksweg en zijn methodiek. Daarna volgt een gesprek hierover in kleine groepen. Het doel is om elkaar te helpen meer inzicht te krijgen ten aanzien van de eigen onderzoeksvragen en elkaar te inspireren op de eigen onderzoeksweg verder te gaan. Na deze gesprekken zal er een inleiding verzorgd worden door Bram Tjaden over het thema 'wat is geesteswetenschappelijk onderzoek?' Welke voorwaarden zijn er en welke methoden? Aansluitend volgt er een gesprek over dit thema.

De bijeenkomst vindt plaats op dinsdag 30 mei van 16.00 - 21.00 uur op Landgoed de Reehorst te Driebergen. Kosten € 45,- inclusief maaltijd, koffie en thee. Aanmelding tot 16 mei, schriftelijk bij het secretariaat van de Antroposofische Vereniging, Boslaan 15, 3701 CH Zeist, e-mail secretariaat@antrop-ver.nl. Meer informatie telefoon (030) 691 82 16

IN GESPREK MET:

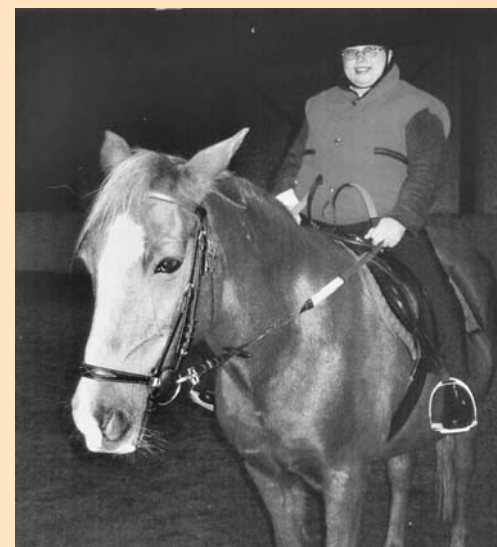
Olga Verduijn

In de zomer van 1996 is Olga in het Zuster Smoldershuis op Overkempe komen wonen. Voordat Olga op Overkempe kwam heeft ze op de Michaelshoeve in Brummen gewoond. Olga is nu 29 jaar. Ze werkt 's ochtends bij de hoveniers. Haar werkzaamheden bestaan nu vooral uit snoeien en takken opruimen. Straks moeten de heggen weer geknipt worden en het onkruid gewied worden. 's Middags werkt ze op de kaarsentrekkerij, daar is het lekker warm en dompelt ze kaarsen. Nadat de kaarsen de juiste dikte hebben, pakt iemand anders in de werkplaats de kaarsen in en gaan ze naar de winkel in het dorp. Die winkel is gevestigd in het Holstuhus.

Door Patricia Kroes

Kun je iets vertellen over de jaarfeesten op Overkempe?

Carnaval is net geweest. Dit vind ik een spannend feest. Vooral

Olga Verduijn en haar paard Vosje

die ballonnen die in de zaal hangen die kunnen knappen. Maar de band mag wel veel lawaai maken. Dansen en springen en die avond wat lekkers halen bij één van de kraampjes. De gewoonte op Overkempe is dat we een thema kiezen, dat konden we drie weken voor carnaval doen in de dagopening. De meeste stemmen gingen naar Dieren en Vogels. Ik was verkleed als olifant en heb een leuke avond gehad. Al had ik ook wel graag in de Raad van Elf gezeten.

Ik heb ook meegespeeld in het Driekoningenspel. Daar was ik page, ik moest dus de koning dienen. Als ik geen page was geweest dan had ik graag Maria gespeeld. Ik ben al eens Maria geweest op kerstavond. Toen hebben we een levende kerststal laten zien, we speelden dit in de stal van de boerderij. Het kindje Jezus was niet echt natuurlijk.

Wat doe je in je vrije tijd?

In mijn vrije tijd ga ik naar dansen, zwemmen, paardrijden en naar het café. Dansen is altijd erg gezellig, ik dans het liefst de Indiaanse dans. We hebben een leuke groep en er is altijd muziek.

Zwemmen doe ik in Raalte; daar gaan we iedere week met de grote bus naar toe. In het zwembad zwem ik met een plankje, dan kan ik dat zelfstandig. Ik ga niet van de glijbaan, anderen wel, maar ik vind het eng. Ik vind het wel leuk om anderen uit te dagen: dus even de mensen die aan de kant zitten nat spatzen is lachen.

Paardrijden doe ik heel graag, dat doe ik bij 't Hoefijzer in Zwolle. Als je in draf rijdt, moet je steeds sta - zit doen. Ik heb ook een foto uitgekozen van mij en het paard Vosje. Vosje is nu met pensioen, ik rij nu op Ben. Ben is donkerbruin en heeft een blesje. Hij is erg lief, houdt van knuffelen en snuffelen.

Iedere vrijdag is er op Overkempe café. Hier koop ik zelf mijn cola en soms ook chocola. Het café is gewoon gezellig, lekker kletsen.

Heb je nog vrijetijdswensen?

Ik zou heel graag een waterorgel zien. Misschien kan dat eens op Overkempe of kunnen we erheen gaan. Het is mooi om te zien en ernaar te luisteren. Het water spuit omhoog en is gekleurd. Misschien kan een gids mij eens laten zien hoe dat werkt.

meenschap, het theater bijvoorbeeld of het circus. Ook organiseert OlmenEs culturele activiteiten waar de 'buitenwereld' aan mee kan doen. Tweemaal per jaar is er een bazaar en een open dag, waarbij iedereen welkom is. (bron: www.olmenes.nl)

Vrijtijdsbesteding op en rond Overkempe, (sociaaltherapeutische voorziening voor 115 volwassenen)

Overkempe kent sinds 1999 officieel een afdeling cultuur. Tijdens een reorganisatie werd de conclusie getrokken dat het voor alle cliënten belangrijk is gevarieerde culturele, religieuze en vrijetijdsactiviteiten aan te kunnen bieden vanuit de eigen instelling. Hoe je woont, wat voor werk je hebt en wat je in je vrije tijd wilt en kunt doen is van groot belang voor het welbevinden van ieder mens. En de kwaliteit van het bestaan neemt toe als je binnen je eigen mogelijkheden keuzes kunt maken die aansluiten bij je interesses. Zo werd er voor het culturele leven een onafhankelijke stichting opgericht (Stichting Cultuur, zie kader) om haar bestaan blijvend te waarborgen, zodat eventuele bezuinigingen in de toekomst hierop geen invloed kunnen hebben. Katharina Schulze (hoofd) en Patricia Kroes organiseren als betaalde krachten de vrijetijdsactiviteiten en culturele avondactiviteiten, zoals concerten, toneel en eurtmie opvoeringen, dialezingen, circus en open podium. Er is zeker eens in de maand een concert, een toneelstuk of een verhalenverteller. Er wordt naar een gevarieerd programma gestreefd. Zo zijn er zowel klassieke concerten, alsook Nederlandstalige pop en rockmuziek. Zij streven ernaar een zo veelzijdig mogelijk programma aan te bieden van kunstenaars binnen en buiten Overkempe.

Stichting Cultuur

Stichting Cultuur is verantwoordelijk voor het culturele leven op Overkempe. Zij organiseert religieus - culturele en vrijetijdsactiviteiten. Het bestuur heeft 6 leden: 2 medewerkers van Overkempe, 2 ouders / wettelijke vertegenwoordigers en 2 leden die niet met de werkorganisatie Overkempe verbonden zijn. Maandelijks betalen de cliënten van Overkempe een culturele bijdrage, € 7,- pp voor 18-22 jaar en € 14,- pp vanaf 22 jaar. Hiermee worden de culturele activiteiten van de instelling bekostigd. Daarnaast betalen cliënten contributie voor de speciale clubactiviteiten. De stichting beheert de culturele- en contributiebijdragen en betaalt daarmee de ingehuurde deskundigen voor de volgende activiteiten: paardrijden, bewegen, zwemmen, volksdansen of stildansen, voetballen en schilderen, koorzang, handwerken, toneelspelen, spekteen bewerken, gymnastiek en café met o.a. film en vrij dansen. Verder zijn er vrijwilligers en begeleiders bij betrokken. Het activiteiten aanbod verandert regelmatig. Sommige activiteiten worden op verschillende niveaus aangeboden en daarnaast zijn er cursussen voor beginners en gevorderden. Soms wordt er ook een cursus lezen en schrijven georganiseerd.

Er worden regionale activiteiten aangeboden waar cliënten zelfstandig of samen met anderen gebruik van maken. Verschillende cliënten zijn lid van sportverenigingen en de paardensportliefhebbers volgen een ruitersopleiding bij de manege. Halfjaarlijks is er voor cliënten de mogelijkheid zich voor een of meerdere activiteiten in te schrijven. Ook spelen cliënten mee in de kerstspelen. Tijdens de nieuwjaarsreceptie liet de toneelgroep van de donderdagavond enkele scènes zien. Dat was zo'n succes, dat het stuk tijdens een open podium in de schouwburg in Deventer op de planken is gezet. Dat zijn topervaringen!

Autisme en vrije tijd

Het omgaan met vrije tijd is voor mensen met een stoornis uit het autistisch spectrum vaak erg moeilijk. Het is belangrijk hen te leren omgaan met georganiseerde en ongeorganiseerde vrije tijd. Daarbij dient de ruimte ingericht te worden met materiaal dat uitnodigend is. Mensen met autisme dienen blijvend in hun spel en de variaties daarin gestimuleerd te worden, omdat de ontwikkeling van het spel bij hen niet vanzelf verloopt. Hun spel wordt gekenmerkt door een beperkt repertoire aan activiteiten en interesses. Na individuele spelbegeleiding kan deze worden uitgebreid naar omgang met anderen. Daarnaast is de ontwikkelingsweg van eenvoudig 'manipuleren' via combinatie en functioneel spel naar symbolisch en verbeeldend spel. Zie: (<http://www.klimopschool.nl/autisme.htm>)

Tot besluit zouden wij ieder willen oproepen in de instelling het gesprek aan te gaan over de vraag hoe zinvolle vrijetijdsbesteding een onderdeel van de behandeling en ondersteuning kan zijn, omdat het wezenlijk bijdraagt aan het welbevinden en de ontplooiing van cliënten. ◀

¹¹Bezuinigingen in de zorg aan mensen met een verstandelijke beperking. Resultaten van het meldpunt van de ouderverenigingen' Uitgave Federatie van Ouderverenigingen 2005 Zie: www.fvo.nl Carla Vlaskamp: 'Vrije tijd en lege uren.' Uitgave van 's Heerenloo zorggroep €10,- Zie: info@sheerenloo.nl

Wat zijn je valkuilen?

Ik moet oppassen dat ik niet in al mijn enthousiasme al het werk in mijn eentje doe. In de vorige zomervakantie heb ik bijvoorbeeld zes weken lang drie dagen in de week alle activiteiten die ik aanbod zelf begeleid. Dat moet ik niet meer doen; dat is te veel. Ik moet mijn eigen grenzen erkennen. Er is veel werk omheen: Sponsors zoeken, roosters maken, beleidsstukken schrijven, aan vergaderingen deelnemen.

Verder merk ik dat ik naast die 24 uren ook thuis nog minstens vier uur, misschien wel acht uur per week besteed aan het maken van affiches, het schrijven van plannen en het plegen van telefoontjes. Ik doe dat omdat ik er plezier aan beleef, maar het mooiste zou natuurlijk wel zijn als die thuis gewerkte uren ook uitbetaald zouden worden. Dat zou ik toch wel als een stuk erkenning ervaren. Ik denk dat dat in de zorg sowieso belangrijk is, want laten we wel wezen, de zorg betaalt nou niet echt heel goed! Het gaat niet eens zo zeer om het geld, als wel de erkenning die je krijgt!

Waar liggen de ontwikkelingsmogelijkheden in deze functie?

Ik zou de samenwerking met behandelaars willen uitbreiden om ondersteunend in de behandeling te kunnen zijn. De pedagogische werking die uitgaat van de verschillende activiteiten wordt nu nog onvoldoende belicht voor mijn gevoel. Daar zou nog onderzoek naar gedaan kunnen worden. Onlangs heb ik nog € 800,- mogen besteden voor materiaal, door mijn ervaringen met activiteiten heb ik gekozen voor materiaal dat breed inzetbaar is. Ik heb gekozen voor paddles. Dat zijn een soort plastic handschoenen in de vorm van een tafeltennisbatje. Daarvan heb ik 12 sets aangekocht. Deze zijn ook geschikt voor de kinderen met minder motorische vaardigheden. Ik ga er nog een handleiding voor groepsleiders voor schrijven met mooie plaatjes erbij. Daarnaast wil ik een stappenplan maken voor de opzet van activiteiten met dit materiaal.

Verder zou mijn rol een meer ondersteunende moeten worden. Door de aanschaf van allerlei activiteitenmateriaal en het schrijven van handleidingen hiervoor kunnen groepsleiders beter uit de voeten met de mogelijkheden die er liggen en die nu misschien onvoldoende benut worden. Ik wil de groepsleiding de middelen aanreiken om zelf activiteiten te kunnen ondernemen. Ik vind dat het aanbod van de activiteiten in deze instelling voor kinderen moet groeien. De vraag bij de kinderen zelf is immers levendig en groot. ◀

START 'PANEL SAMEN LEVEN'

Het NIVEL is bezig een panel op te zetten waarin 900 mensen met een verstandelijke beperking en hun vertegenwoordigers zitting hebben.

Dit 'Panel Samen Leven' heeft als doel mensen met een verstandelijke beperking zoveel mogelijk te laten vertellen over hun ervaringen, behoeften en wensen op het gebied van participatie in de samenleving.

Het NIVEL (Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg) voert dit traject uit in opdracht van het ministerie van WVS. WVS wil de komende jaren een landelijke representatief beeld krijgen van de maatschappelijke situatie van mensen met een verstandelijke beperking: hoe wonen zij, werken zij, recreëren zij, hoe verlopen hun sociale contacten, etc.

Werving deelnemers

Begin maart heeft het NIVEL instellingen binnen de gehandicaptenzorg benaderd met de vraag behulpzaam te zijn bij het zoeken naar deelnemers voor dit panel.

Het is de bedoeling dat 450 cliënten vanuit instellingen deelnemen aan het panel. Het is belangrijk dat de deelnemers een representatieve vertegenwoordiging van mensen met verstandelijke beperking vormen. De overige 450 deelnemers worden geworven via huisartsen. Ook is er een brief gestuurd naar de cliëntenraden van de instellingen om behulpzaam te zijn bij het zoeken naar deelnemers.

Rol VGN

De Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland vindt informatie over de behoeften aan en ervaringen van mensen met een handicap in de samenleving van groot belang. Uit onderzoek van marktonderzoeksbureau TNS NIPO naar de participatie van mensen met een handicap en psychiatrisch patiënten in de samenleving, dat vorig jaar in opdracht van de VGN en GGZ-Nederland is uitgevoerd, bleek dat hierin nog veel valt te verbeteren. Het monitoren van deze participatie gedurende de komende jaren is dan ook een prima initiatief. De VGN heeft, naast vertegenwoordigers van cliëntenorganisaties en diverse deskundigen, zitting in de begeleidingscommissie van het 'Panel Samen Leven'.

Voor informatie kunt u contact opnemen met de onderzoekers van het NIVEL, mevr. drs. M. (Marieke) Speet, 030-27 29 860, mspeet@nivel.nl

Voor verdere informatie kunt u terecht bij de contactpersoon van het bureau van de VGN:

mevr. M. (Merlijne) Visser, 030-27 39 683, mvisser@vgn.org

Bron: VGN Nieuwsbrief nr. 5 maart 2006

▲ Persbericht

Urtica De Vijfprong krijgt HKZ-certificaat

Therapeutische leef- en werkgemeenschap Urtica De Vijfprong in Vorden heeft in maart voldaan aan de kwaliteitsnormen die specifiek aan zorgorganisaties gesteld worden (de HKZ). Zij is daarmee de vijfde organisatie binnen de gehandicaptenzorg die het HKZ-certificaat ontvangt.

Het afgelopen halfjaar is hard gewerkt aan dit certificeringstraject. Een extra dimensie daarbij is dat Urtica De Vijfprong, geïnspireerd door de antroposofie meerdere 'takken van sport' uitoefent. Naast de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, geeft Stichting Urtica hulp aan mensen met een psychiatrische problematiek. Beide groepen werken op het biologisch-dynamisch landbouwbedrijf

De Vijfprong. Certificeren is de manier om zichtbaar te maken dat de organisatie intern de zaken goed op orde heeft, dat de cliënt centraal staat en dat de organisatie voortdurend en systematisch werkt aan verbetering van het aanbod. Instellingen die het certificaat behalen, worden gezien als betrouwbaar en professioneel.

▲ Oratie Hans Reinders

'De gekantelde organisatie, over bijzondere zorginstellingen en hun kwetsbare identiteit'

31 maart 2006, 15.45 - 16.45, Vrije Universiteit, Amsterdam

Professionals moet weer voluit de kans worden geboden hun persoon te verbinden met hun vak en vakkundigheid, zodat ze "naar eer en geweten" kunnen werken.

De logica van vraagsturing en marktwerking in de zorg heeft een corrumperend effect, omdat ze van professionals verlangt dat ze hun vak uitoefenen in dienst van externe doeleinden. Het beleid en de cliënt bepalen de doelen, professionals hebben de taak de middelen te verschaffen of te hanteren om die doelen te bereiken. Zodoende dreigt de professionaliteit van zorgverleners te worden gereduceerd tot technische competentie. Dit is vooral een probleem voor instellingen met een bijzondere identiteit waarvan de betekenis wordt verschoven van: "dit is wie wij zijn" naar: "dit is wat wij u kunnen leveren".

Dit zei prof. dr. Hans Reinders vrijdag 31 maart 2006 in de Aula van de Vrije Universiteit Amsterdam in zijn oratie¹ getiteld: 'De gekantelde organisatie, over bijzondere zorginstellingen en hun kwetsbare identiteit'.

'Gekantelde' organisaties benaderen de zorg als dienstverlening in het perspectief van vraagsturing en marktwerking. Professionals worden beschouwd als uitvoerders van het instellingsbeleid in dienst van de zorgvrager. De gekantelde organisatie heeft haar processen daarop afgestemd. In het spoor van recente discussies over dit thema stelde de hoogleraar de vraag wat de dominante logica van vraagsturing en marktwerking betekent voor het denken over professionaliteit in de zorgsector. Hij besprak deze vraag vooral met het oog op zorginstellingen met een bijzondere identiteit zoals antroposofische en christelijke.

Reinders betoogde dat de logica van vraagsturing en marktwerking het verband tussen middelen en doeleinden verbreekt dat kenmerkend is voor de interne rationaliteit van het beroep. Zorgverleners die hun vak serieus nemen stemmen hun werkzaamheden af op een opvatting van wat goede zorg is. Die opvatting bepaalt de rationaliteit van hun vak, zonder welke ze hun vak niet naar behoren kunnen uitoefenen. De dominante logica van vraagsturing en marktwerking maakt echter hun eigen opvatting ondergeschikt aan wat de cliënt vraagt en wat de instelling wil bieden. De primaire vraag is wat het "product", de geboden zorg, voor de zorgvrager betekent; de marktgerichte zorginstelling zal haar aanbod zo inrichten dat ze zoveel mogelijk aan die vraag tegemoetkomt. Wat een instelling en haar medewerkers aan de praktijk van zorgverlening beleven of wat ze er mee willen uitdrukken, doet er in wezen niet toe. De kwaliteit is goed als zorgontvangers zeggen dat die goed is, binnen de externe randvoorwaarden die overheid en inspectie stellen. Het effect is dat de vraag wat de geboden zorg voor de professional betekent irrelevant wordt. Dit effect raakt vooral de praktijk van zorgverlening vanuit een bijzondere identiteit.

Reinders stelde hier tegenover dat trouw zijn aan jezelf te maken heeft met waardigheid; jezelf tot inzet van voordeel maken is een vorm van waardevermeerdering. Professionals corrumperen zichzelf door hun waardigheid tot inzet te maken van waardevermeerdering. Dit risico lopen ze wanneer de vraag wie ze zijn en waarvoor ze staan in de uitoefening van hun vak inzet wordt van een berekening van wat hen dit oplevert. Niet corrupteerd is degene die zich daartoe niet leent. Reinders pleitte daarom voor een marketingstrategie die uitgaat van een interne relatie tussen middelen en doeleinden. Dit is een strategie die zegt "dit is waar wij voor staan, dit is wat wij daarom als goede zorg beschouwen, zo doen we het en zoveel kost het". Voor de zorginstelling betekent dit dat ze moet stoppen met professionals te zien als uitvoerders van haar beleid. Ze moet er voor zorgen dat haar medewerkers kunnen excelleren in hun vak door hen alle ruimte te geven om te doen waar ze goed in zijn, betoogde Reinders. Daar trek je klanten mee en dus is dat de beste marketingstrategie. Ook als je trouw bent aan jezelf kun je succesvol zijn. Succes behaal je door zo goed mogelijk te doen wat je doet, niet door succes tot doel van je werk te verheffen.

Reinders besloot zijn oratie met de constatering dat antroposofische zorginstellingen iets toevoegen in hun bejegening van mensen met een beperking dat je op andere plaatsen in de zorg niet zo snel tegenkomt. De Bernard Lievegoed leerstoel wil onderzoeken wat dat bijzondere is, waar het op berust en onder welke condities het kan gedijen.

De oratie is beschikbaar als Raat-uitgave van het Heilpedagogisch Verbond. U kunt de Raat opvragen bij het bureau van het Heilpedagogisch Verbond (zie colofon).

¹ De oratie werd uitgesproken ter gelegenheid van de aanvaarding van de Bernard Lievegoed Leerstoel 'Ethische aspecten van zorg en hulpverlening vanuit de antroposofie' aan de Faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam. De leerstoel is gevestigd door het Heilpedagogisch Verbond, de landelijke koepel van 65 antroposofische zorginstellingen voor mensen met een ontwikkelingsstoornis.

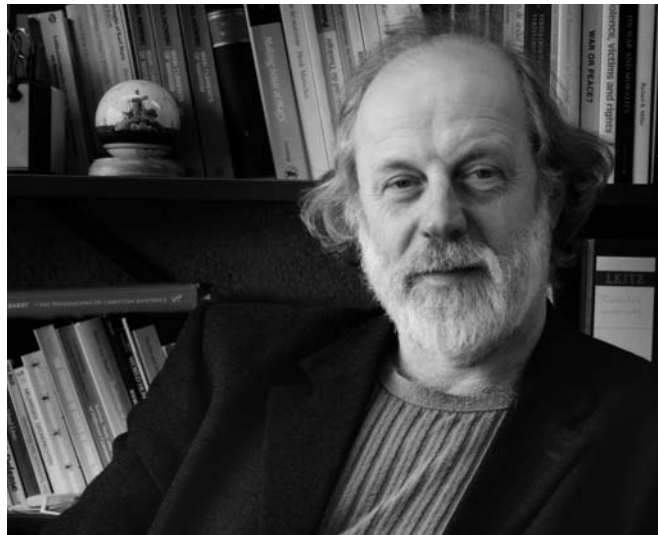

foto: Michiel Wijnbergh

▲ Ingezonden brief

Beste meneer Reinders,

Als groepsleidster op een kinderdagverblijf is uw artikel in de Verbinding van maart (de bewerkte lezing 'KAN HET ZONDER ANTROPOSOFIE OOK WEL?') mij uit het hart gegrepen. In deze tijd van zorgvernieuwing enerzijds en wat ons betreft fusieperikelen anderzijds, zie ik kennis van en dus verbondenheid met heilpedagogie op de werkvloer met rappe schreden uit ons dagverblijf verdwijnen.

Uw hypothese over de overtuigde antroposofen bovenin en relatief veel onbekendheid onderin de organisatie is interessant genoeg om te onderzoeken. Mijn eigen indruk hierbij is de volgende: dat er bovenin de organisatie weliswaar veel kennis over "de antroposofie" kan zitten, maar dat wil bepaald niet zeggen dat dat kennis is over de heilpedagogie. Antroposofie heeft vele aspecten. In mijn ervaring wordt bij ons het gebrek aan kennis van en verbondenheid met antroposofie op de werkvloer niet eens herkend door de managers en bestuurder.

Daarnaast is er wat anders aan de gang bij ons op het werk waarvan ik vermoed dat dat op meerdere plaatsen kan gebeuren, en wat hiermee te maken kan hebben. Dat is namelijk het feit dat er, door de huidige ontwikkelingen in de zorg, een grotere druk wordt gelegd op de groepsleiding o.a. wat betreft administratie. Vooral de paar oudere medewerkers hebben verbinding met de heilpedagogie, en jaren van ervaring. Maar juist zij kunnen of willen niet zoveel tijd achter de computer doorbrengen, wat betekent dat ze "niet mee kunnen/willen komen" en uit het beeld verdwijnen. Daarmee verdwijnt echter ook de werkelijke verbinding met de antroposofische identiteit op de werkvloer. En verdwijnt de overdracht van, al of niet stilzwijgende, werkzame kennis. Nieuwe medewerkers worden op spoedcursussen gestuurd maar er is geen bedding meer in de groepen, dus de begeleiding om de theorie in praktijk om te zetten ontbreekt. En voor een gedegen opleiding is uiteraard maar beperkte mogelijkheid, ook financieel.

Het feit dat u in uw positie dit onderwerp op deze manier aan de orde kan stellen geeft mij weer hoop. Ik wens u veel succes in uw werk!

Met vriendelijke groet,
Marij Wijbenga.

STUDIE-/OPENDAGEN

• **Ethiek voor toezichhouders,**
toezicht op ethisch beleid en de ethiek van het toezicht houden, 6 april, Zorg Consult Nederland, Prof. Bronkhorstlaan 10, Bilthoven, kosten € 350,- (excl. BTW), informatie en aanmelding www.zorgconsult.nl

• **Palliatieve zorg voor mensen met een verstandelijke beperking,**
11 april in Centrum Oudlaan te Utrecht. Organisatie Stichting Agora. Kosten € 25,-. Informatie www.palliatief.nl, telefoon (030) 657 58 98

• **Support- en balancebeurs,**
19 - 22 april in de Jaarbeurs te Utrecht. Beurs voor mensen met een handicap of chronische ziekte. Meer informatie www.balance-expo.nl

• **Kennisbeleid, hoe doe je dat dan?,**
20 april, VGN te Utrecht. Studiedag georganiseerd door het LKNG en NGBZ in samenwerking met de VGN. Informatie NGBZ, Francis Essers, telefoon (030) 230 65 90 of via www.ngbzn.nl

• **Borderline stoornis bij mensen met een verstandelijke handicap,**
20 april in Rotterdam. Concrete Coaching, informatie en aanmelding telefoon (010) 455 94 54, www.concretecoaching.nl

• **Autismeweek,**
25 tot en met 28 april in Groningen. Cursussen, studiedagen en workshops. Informatie autisme Centraal, telefoon (0032) 9 238 18 18, www.autismecentraal.com

• **Vroege zorg, een heilpedagogische benadering van preventieve gezinsondersteuning,**

27 april in Groningen. Congres georganiseerd door Stichting Ilmarinen uit Groningen. Congres met workshops en lezingen. Informatie en aanmelding ilmarinen@ilmarinen.nl, telefoon (050) 577 33 20, www.ilmarinen.nl

• **Symposium Zorgbrede Governancecode,**

12 mei in Figi te Zeist. Organisatie: BoZ (bracheorganisaties Zorg, waar de VGN deel van uitmaakt), advocatenkantoor Dirkzwager, Stichting Scheidsgerecht Gezondheidszorg. De VGN adviseert een snelle aanmelding in verband met het beperkte aantal plaatsen. Kosten € 200,-. Het aanmeldingsformulier is te vinden op het ledennet van de VGN onder het thema Maatschappelijke verantwoording, subthema Governancecode.

• **Zelfreflectie voor sociaal agogisch hulpverleners,** 16 mei, 23 mei, 8 juni, 26 juni in Amsterdam. Kosten € 195,-, Lida Nijgh Deskundigheidsbevordering, 06-339 91 508, www.lidanijgh.nl

• **Expositie Evenbeeld,**

tot 26 mei. De expositie laat portretten van mensen met een verstandelijke beperking zien, getekend door kunstenaar Kitty Roordink. Evenbeeld, centrum voor beeldvorming, is een samenwerkingsverband tussen Stichting Philadelphia Zorg en Museum Boerhave in Leiden. Evenbeeld, Mariëndaalweg 21, Angerlo. De expositie is van dinsdag tot en met vrijdag van 13.00- 16.00 uur en iedere eerste zondag van de maand van 13.00- 17.00 uur. Meer informatie op: www.evenbeeld.org

• **Vroegtijdige behandeling en Speciaal onderwijs van kinderen tot 8 jaar. Een uitdaging in een Veranderende Maatschappij,**

28 en 29 september in Hotel en Congrescentrum Papendal te Arnhem. Nationale conferentie met als doel een brug slaan tussen theorie en praktijk en handvatten bieden tot interdisciplinair denken in de zorg, de revalidatie en het onderwijs aan het chronisch zieke kind en het kind met een lichamelijke of meervoudige beperking. Informatie en aanmelding via www.eurlayidconferentie.nl

Lieve Gabriël

Brief aan mijn autistische zoon

Door Halfdan W. Freihow, Uitgeverij De Geus, 157 pagina's, ISBN9044506277, € 16,90

Lieve Gabriël is het verhaal van een vader over én voor zijn zoon, Gabriël; een autistische jongen. De schrijver hoopt dat zijn zoon, die op het moment van schrijven 10 jaar is, het boek ooit zelf zal kunnen lezen. Het is dan ook geschreven in de vorm van een brief. Met Gabriël is vrijwel geen uitwisseling van emoties of gedachten mogelijk. Zijn vader schrijft in het boek over een aantal gebeurtenissen uit het leven van Gabriël en geeft daarbij een omschrijving van zijn eigen emoties op die momenten. Het gezin woont aan de kust in een dunbevolkt gebied in Noorwegen, deze plek neemt een belangrijke plaats in het verhaal in. Het is een open en emotionele brief, aan zijn zoon. De vader beschrijft allerlei situaties; o.a. zijn leugentjes om bestwil om het leven niet nog ingewikkelder te maken dan het al is, de te hooggespannen verwachtingen die lijden tot teleurstellingen. Hij erkent dat hij het er soms best moeilijk mee heeft een zoon met autisme te hebben. In het boek worden veel vragen gesteld; vragen van de vader aan Gabriël, maar ook die van Gabriël aan zijn vader. Vragen om uitleg, vragen over het waarom, levensvragen. Moeilijke vragen die vaak ook onbeantwoord blijven. Toch wordt juist door al die niet beantwoorde vragen een heel goede beschrijving gegeven van Gabriël, en van zijn autisme. Het is een boek dat ook bij de lezer vragen naar zingeving oproept, je aan het denken zet en je meeneemt naar de wereld van Gabriël, een jongen die anders is.

Een vriend is een brug naar een grotere wereld

Door J. Ellenkamp en W. Calis, NIZW in samenwerking met de Princenhofgroep, 70 pagina's, te bestellen bij www.nizw.nl

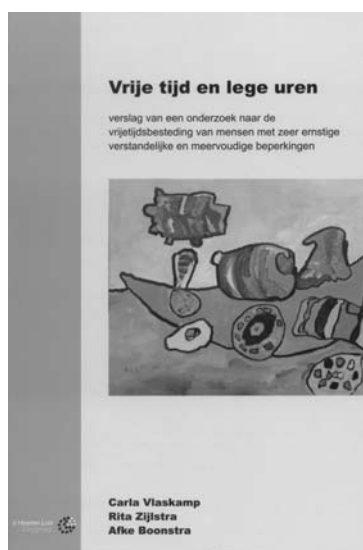
Aan de samenleving deelnemen; dat willen mensen met een beperking ook. Sociale contacten zijn dan belangrijk. In praktijk blijkt dat het voor mensen met een verstandelijke beperking vaak niet eenvoudig is om die contacten of sociale netwerken te verkrijgen. Deze brochure gaat over de functie van sociale netwerken voor mensen met beperkingen. Met voorbeelden wordt inzichtelijk gemaakt hoe op verschillende manieren sociale netwerken kunnen worden opgebouwd.

Vrije tijd en lege uren

Verslag van een onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van mensen met zeer ernstige verstandelijke en meevoudige beperkingen

Door Carla Vlaskamp, Rita Zijlstra en Afke Boonstra, december 2003, s Heeren Loo Zorggroep

Vrije tijd is belangrijk, ook voor mensen met zeer ernstige verstandelijke en motorische beperkingen. Maar informatie over duur, frequentie en inhoud van vrijetijdsbesteding ontbreekt tot nu toe. Ter gelegenheid van het congres "Het weekend voor de deur" werd een onderzoek uitgevoerd, dat zich richtte op het verkrijgen van een beeld van de wijze, waarop "vrije tijd" in het weekend voor mensen met zeer ernstige verstandelijke en meevoudige beperkingen werd ingevuld. Het onderzoek toonde aan dat een groot aantal cliënten weinig activiteiten krijgt en een klein aantal een relatief meer gevarieerd aanbod ontvangt. Gemiddeld worden er nog geen vier uur per weekend vrijetijdsactiviteiten aangeboden. De meeste aangeboden activiteiten zijn passief van aard, zoals televisie kijken of uitgebreid koffiedrinken. Vrijetijdsactiviteiten worden vrijwel allemaal aangeboden op de voorziening, nauwelijks daarbuiten. Goede vrijetijdsbesteding draagt bij aan de kwaliteit van het bestaan van mensen met zeer ernstige verstandelijke en motorische beperkingen. Daarom is het van belang dat hun vrijetijdsbesteding onder de aandacht van de verantwoordelijke partijen wordt gebracht.

Rapport over zorg rond levenseinde verstandelijk gehandicapten

Begin maart verscheen het rapport 'Zorg rond het levenseinde van mensen met een verstandelijke beperking', uitgevoerd door de Universiteit van Maastricht en het NIVEL (Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg). De conclusie van het rapport is dat er over het algemeen een positieve waardering is voor de zorg rond het levenseinde van verstandelijk gehandicapten. Daarnaast bestaan er echter op diverse terreinen knelpunten. Deze hebben in grote lijnen betrekking op: pijnbestrijding, communicatie over het levenseinde, inzet van personeel, verplaatsing uit de bestaande woonomgeving, ondersteuning door directe naasten, samenwerking tussen zorgaanbieders en organisaties voor terminale zorg en het meten van de kwaliteit van de geleverde zorg. Het rapport bevat een aantal aanbevelingen voor beleid en nader onderzoek. Een belangrijke boodschap is daarbij de noodzaak om al ontwikkelde kennis en kunde tussen de diverse zorgsectoren uit te wisselen.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de contactpersoon van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland: dhr. J. (John) Bokma, 030-27 39 225, jbokma@vgn.org (Bron: VGN Nieuwsbrief nr. 5 maart 2006)

Doorbraak bij VN Conventie over handicaps

Steun voor familie wordt verplichting
Er is een belangrijke doorbraak voor organisaties die streven naar inclusie van gehandicapten. De vertegenwoordigers van mensen met een handicap en vertegenwoordigers van lidstaten zijn overeengekomen dat zij streven naar een verplichting van steun voor familie van mensen met beperkingen. Men is het eens over een verklaring over de belangrijke rol van de familie voor mensen met beperkingen. In de VN Conventie over handicaps en beperkingen staan non-discriminatie en gelijke behandeling van mensen met beperkingen centraal. Wanneer het voorstel van de Conventie wordt overgenomen, zullen de rechten die nu al zijn vastgelegd in algemene mensenrechtenverdragen worden toegesneden op mensen met beperkingen. Lidstaten worden dan verplicht hun nationale wetgeving, waar nodig, hierop aan te passen. Belangrijke onderdelen van de VN Conventie worden: -recht op inclusie in de samenleving naar eigen keuzes, met de ondersteuning die daarvoor nodig is, -en recht op regulier onderwijs met speciale ondersteuning, ook individueel waar nodig. Meer informatie over de conventie is te vinden op: www.un.org/esa/socdev/enable (Bron: VOGG/WOI Nieuwsbrief maart 2006)

Het ECCE vergadert in Nederland

Van 11 tot en met 14 mei houdt het Europees Samenwerkingsverband voor antroposofische heilpedagogie en sociaaltherapie (Engelse afkorting: ECCE) in Scorlewald haar jaarlijkse General Meeting. Op vrijdagmiddag 12 mei zal een miniconferentie onderdeel van deze vergadering zijn. Voor deze miniconferentie zijn belangstellenden van harte welkom. De voertaal is Engels. Het thema is: 'Sustainable Integration' (Duurzame integratie). Hans Reinders zal spreken over het thema 'The good life' (Het goede leven). Deze miniconferentie is een voorbereiding op het ECCE congres met dezelfde titel in 2007.

Gelijke kansen voor mensen met een handicap, Gids Nederland Agenda 22

Agenda 22 is een praktische handleiding voor burgers, belanghebbenden en beleidsmakers om het gezondheidsbeleid van een gemeente te toetsen op het gebied van emancipatiebeleid en het gewoon deelnemen aan de maatschappij voor mensen met een beperking. De methode is gebaseerd op de 22 Standaardregels voor gelijke kansen voor mensen met een handicap die de Verenigde Naties hebben opgesteld. Het doel van de methode is om gemeenten én organisaties van mensen met beperkingen een handreiking te bieden voor het maken van lokaal beleid. Onlangs heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een brief gestuurd aan alle gemeenten met het advies om Agenda 22 als uitgangspunt voor beleid te nemen. Agenda 22 is uitgebracht door het samenwerkingsprogramma 'Versterking CliëntenPositie (VCP); de Chronische Zieken en Gehandicaptenraad Nederland (CG-Raad) en de Federatie van Ouderverenigingen van mensen met een verstandelijke handicap (FvO). Voor meer informatie: <http://www.programmavcp.nl/default.asp?pagld=5> (Bron: VGN Nieuwsbrief nr. 5 maart 2006)

11e jaargang, nummer 98, april 2006

De Verbinding, maandblad voor heilpedagogie en sociaaltherapie, wordt uitgegeven door het Heilpedagogisch Verbond en verschijnt 11x per jaar. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden mededelingen te redigeren. De inhoud van de rubrieken "Oproepen", "Ingezonden" valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactie. Voor Columns - uitsluitend op verzoek van de redactie - geldt hetzelfde. De redactie besluit over wel of niet plaatsen.

Inleveren kopij voor volgende Verbinding vóór 20 april 2006
Verschijningsdatum volgende Verbinding 5 mei 2006

Samenstelling: Bernard Heldt en Ageeth Koning
Eindredactie: Ageeth Koning, e-mail: verbinding@heilpedagogie.nl
Hoofredacteur: Bernard Heldt
Ontwerp Productie: www.burolaga.nl
Cartoon: Roel Groeneveld
Redactieadres:
Secretariaat Heilpedagogisch Verbond Postbus 560 3700 AN Zeist
Tel: (030) 694 55 40 Fax (030) 694 55 90
E-mail verbinding@heilpedagogie.nl
Website www.heilpedagogie.nl

C O L O F O N

